

DR. MANNINGER REZSŐ

1890–1970

Állatorvosdoktor, kétszeres Kossuth-díjas akadémikus, az MTA alelnöke (1960–1967), az egyetem járványtani tanszékének vezető egyetemi tanára (1927–1963), az Országos Állategészségügyi Intézet megalapítója és első vezetője (1928–1943). Nemzetközileg elismert, kiváló tudós, az állatorvosi mikrobiológia és járványtan iskolateremtő egyénisége.

Manninger Rezső 1890. július 7-én Sopronban született. A helyi líceumban 1908-ban érettségizett jeles eredménnyel. Hutýra Ferenc javaslatára a M. kir. Állatorvosi Főiskola hallgatója lett, ahol 1912-ben kitűnő jelzésű állatorvosi, 1914-ben pedig summa cum laude állatorvos-doktori oklevelet szerzett. Hutýra Ferenc meghívására 1912. október 1-jén a főiskola járványtani tanszékének gyakornokává nevezik ki. Ettől kezdődően 50 éven át itt dolgozott, jóllehet több rangos külföldi intézménytől is kapott kecsegtető meghívásokat. 1916-ban tanársegéddé, 1917-ben adjunktussá (segédtanár) nevezték ki. 1918-ban az immunitástan magántanárává habilitálták, 1921-ben nyilvános rendkívüli tanári címet és rangot kapott. 1923-ban az immunitástan nyilvános rendkívüli tanárává nevezték ki. 1927-ben az 1900-ban alapított járványtani tanszék vezetésétől Hutýra Ferenc megvált, és Manninger Rezső vette át a tanszék vezetését nyilvános rendes tanári minőségben. 1928-ban megszervezte az Országos Állat-

egészségügyi Intézetet, s mint annak igazgatója 15 éven át (1943-ig) megteremtette az alapját a fertőző betegségek széles körű laboratóriumi kórjelzésének. Aujeszky Aladár halála után, 1933-ban megbízást kapott a bakteriológiai intézet vezetésére, és Hutýra Ferenc nyugalomba vonulásakor, 1934-ben átvette a törvényszéki állatorvostan tanítását. Ez utóbbi tantárgyat 1946-ig, a járványtant és mikrobiológiát nyugdíjba vonulásáig (1963) oktatta. Az 1940/1941-es tanévben a M. kir. József Nádor Műszaki és Gazdságtudományi Egyetem Mezőgazdasági és Állatorvosi Karának dékánja, az 1948/1949-es tanévben pedig a Magyar Agrártudományi Egyetem rektora volt.

A járványtani tanszék éléről 1963. február 1-jén vonult nyugdíjba.

Manninger professzor tudományos munkássága, részben az irányítása alatt dolgozó munkatársaival, felölelte az állatorvosi mikrobiológia, immunitástan és járványtan csaknem egész területét. Több mint 200 magyar és 100-nál több idegen nyelvű publikációja jelent meg.

Az állatorvosi mikrobiológia területén végzett kutatásai közül kiemelkednek a ragadós száj- és körömfájás vírusának pluralitására (1930), a lépfene-baktérium genetikai mutációjára (1959), egyes baktériumok rendszertani helyére, biológiai tulajdonságaira és meghatározására vonatkozó munkái. Lényeges megállapításokat tett számos állatpatogén vírus tulajdonságairól, és az általuk okozott betegségek kórfejlődéséről, amelyek nemzetközi visszhangot váltottak ki, és alapját képezték több gyakorlati tevékenységnek.

Immunitástani kutatásai is igen széles körűek voltak, s ezek megalapozták a fertőző betegségek elleni védekezést. Behatóan foglalkozott a vérsavók anti-komplementer hatásával, általában a szerológiai próbák alkalmazásával (1914–1929), a tuberkulinok hatásmechanizmusával (1937–1959). Foglalkozott a baromfikolera elleni immunizálás kérdéseivel (1919). Igazolta, hogy a sercegő üszök és a rosszindulatú vizenyő ellen egyetlen beavatkozással lehet aktív immunitást létesíteni (1923). Elsőként írta le (Lászlóval, 1930) a ragadós száj- és körömfájás vírusának típusváltozását.

A sertéspestissel kapcsolatos immunológiai problémák tanulmányozása huzamosan érdeklődése homlokterében állt. A betegség járványtanával és a védekezéssel kapcsolatban számos lényeges kérdést tisztázott (1932–1957).

A juhhimlő ellen kidolgozott oltóanyaga (1948) lehetővé tette az ovinatio megszüntetését és e betegség teljes hazai felszámolását. Jelentős haladást hozott a sertésorbánc kártételeinek csökkentésében az általa kidolgozott inaktivált vakcina (1949).

Kiemelkedő tehetsége a lényeg felismerésére és kiváló szintetizálóképessége elsősorban a járványtan terén végzett munkásságában mutatkozott meg. Alig van olyan fertőző betegség, amelynek oktanához, kórfejlődéséhez, elkülönítő kór-

jelzéséhez ne tett volna hozzá fontos ismereteket. Főképpen pályája kezdetén, de később is sokat foglalkozott az emlősök és madarak salmonellosisaival (1913–1925). Tisztázta a betegség kóroktanát, és elkülönítette azokat más betegségektől. A salmonellosissal szövődött sertéspestis körfejlődéséről és elkülönítő körjelzéséről voltak új felismerései (1932–1948).

A szarvasmarha-gümőkór és a brucellosis diagnosztikájával és járványtani sajátosságaival kapcsolatos iránymutatásai meghatározták a mentesítés hazai tervezését és megvalósítását (1932, 1959). Rámutatott a mentesítés tárgyi és személyi feltételeinek fontosságára, és figyelmeztetett a brucellosis elleni vakcinák korlátaira (1953).

Éveken át foglalkozott a lovak vírusos vetélésével, és (Csontosossal, 1941) megállapította, hogy az irodalomban korábban hurutos lóinfluenza néven számon tartott légzőszervi kórképet (rhinopneumonitis) és a vemhes kancák vetélését azonos vírus okozza. Nemzetközi vonatkozásban ő különítette el a sertés saját himlőjét a malacokban vaccinia vírus által okozott kórképtől (Csontosossal és Sályival, 1940). Munkatársaival éveken át foglalkozott a ma sertésdysenteriának nevezett betegséggel (1948–1958).

Manninger Rezsőnek döntő szerepe volt abban, hogy nemzetközi fórumokon való szerepléseivel tekintélyt szerzett a hazai állatorvos-tudománynak és állategészségügynek. Így az ő értelmezésében az urbánus veszetség elleni védekezésben nemzetközi prioritást élveznek az elsőként Magyarországon megvalósított elvek (1938).

Figyelmet szentelt arra is, hogy a hazai szaksajtóban folyamatosan tájékoztassa állatorvosainkat a különböző betegségek helyzetéről a világban. Ezért nemcsak a nálunk újonnan megjelent betegségekről, de a trópusi vírusfertőzésekről is jelentek meg közleményei (1962–1964).

Tudományos munkásságának elismeréseként a Magyar Tudományos Akadémiának már 1927-ben (37 éves korában) levelező, majd 1939-ben rendes tagjává választották. 1952-től 1963-ig tagja az MTA Tudományos Minősítő Bizottságának, 1947 és 1967 között elnöke az Országos Állategészségügyi Tanácsnak. Széles látóköre, kritikai érzéke folytán a tanács döntéseinek kialakításában meghatározó szerepe volt.

A Magyar Tudományos Akadémián is egyre nagyobb szerepet töltött be. 1953 és 1956 között az Agrártudományok Osztályának elnöke volt, 1958-ban pedig választott tagja lett az MTA elnökségének. 1960 és 1967 között, az MTA tiszteletében először, személyében állatorvos töltötte be az egyik alelnöki tiszteletet.

Manninger professzort nemcsak az állatorvos-mikrobiológusok tekintették vezetőjüknek és példaképüknek, hanem valamennyi magyar mikrobiológus is. A Magyar Mikrobiológiai Társaság, amelynek alapító tagja volt, 12 éven át

(1955–1967) újból és újból egyhangúlag választotta elnökévé, majd amikor ezt a tisztséget előrehaladott korára hivatkozva már nem vállalta, a társaság örökös tiszteletbeli elnökévé választották meg; a halála után Manninger Rezső-émlék-érmeket alapítottak (1971).

Manninger professzor a magyar állatorvosok érdekeinek, törekvéseinek következetes szószólója is volt. Aktívan részt vett a Magyar Agrártudományi Egyesületen belül az Állatorvosok Társaságának létrehozásában, s 1961 és 1967 között a társaság elnöke volt. A Magyar Agrártudományi Egyesület elnökségének haláláig tagja, s a Magyar Agrártudományi Egyesület Állatorvosok Társasága tiszteletbeli elnöke volt.

Hazánkban 30 évig, 1933-tól 1963-ig állandó delegátusa volt a Párizsban székelő Nemzetközi Állategészségügyi Hivatalban, ahol egy ízben az alelnöki és két periódusban az intézőbizottsági tag tiszteletet töltötte be. A hivatal ülésein – ugyanúgy, mint számos nemzetközi fórumon – francia, német és angol nyelvű előadásaival, hozzászólásaival első kézből és kitűnő tolmácsolásban ismerhette meg a világ a hazai állatorvos-tudomány legújabb eredményeit, a magyar állat-egészségügyi szolgálat hatékonyságát. Kiterjedt nemzetközi szereplése nagyban hozzájárult a hazai állatorvos-tudomány nemzetközi hírnevének öregbítéséhez.

Féltő gonddal őrködött a szakmai publikációk magas színvonalán. Nemcsak mint a *Magyar Állatorvosok Lapjának*, az *Acta Veterinaria Hungaricának* és az *Acta Microbiologicának* a szerkesztőbizottsági tagja, hanem mint e lapok leggyakoribb lektora, tanácsaival, útmutatásaival és találó stiláris megjegyzéseivel nagyban emelte a szaklapokban megjelent közlemények színvonalát. Ezt a tevékenységet nyugalomba vonulása után is változatlan hatékonysággal végezte.

Első könyvét Kotlán professzorral írta *A szárnyas baromfi fertőző és parazitás betegségei* címmel, 1931-ben. *A házi emlősök fertőző betegségei* című könyve 1939-ben jelent meg, és előfutára volt a későbbi, híressé vált *Belgyógyászatnak*. Az *Állatorvosi bakteriológia, immunitástan és általános járványtan* című könyvét három kiadásban tették közzé (1950–1960). Mócsy professzorral közösen írta az *Állatorvosi belgyógyászat* című, híressé vált tankönyvét, amely itthon öt kiadásban jelent meg (1943–1965), és napvilágot látott szlovák (1954), francia (1959) és vietnami (1963) nyelven is.

Hutýra és Marek professzorok *Spezielle Pathologie und Therapie der Haustiere* című, világszerte ismert és használt kézikönyvének újabb, átdolgozott kiadásait megint tanártársával, Mócsy Jánossal közösen írta. Így jelent meg e mű 7–11. (1938–1959) német nyelvű kiadása. A hazai és külföldi szakkörök biztatása ellenére a könyv további folytatását azzal az érveléssel utasították el, hogy az újabban jelentkező betegségekkel kapcsolatban nem volt személyes tapaszt-

talatuk. E nemzetközi vonatkozásban is páratlan munkának ugyanis az volt a különös értéke, hogy egy-egy kötetének (a fertőző, illetve a szervek betegségeinek) minden fejezetét egy-egy szerző írta, és így egységes szakmai szemlélet hatotta át. Ez a könyv szinte példátlan sikere folytán az említett 11 német kiadásán kívül megjelent még öt angol, három olasz, két orosz, három spanyol, egy szerb, egy lengyel, egy kínai, egy török, egy szlovák és egy francia kiadásban.

Eddig még nem volt, és aligha lesz még egy állatorvosi könyv, amely Földünk nagyobb részén szolgálna az állatorvosok egyik legfontosabb kézikönyvéül. A világ állatorvosainak kétharmada évtizedeken át ebből tanulta a fertőző betegségek tanát. Egyszerűen felbecsülhetetlen az a szerep, amit a szerzők ezekkel a könyvekkel a magyar állatorvos-tudomány nemzetközi hírnevének szereztek.

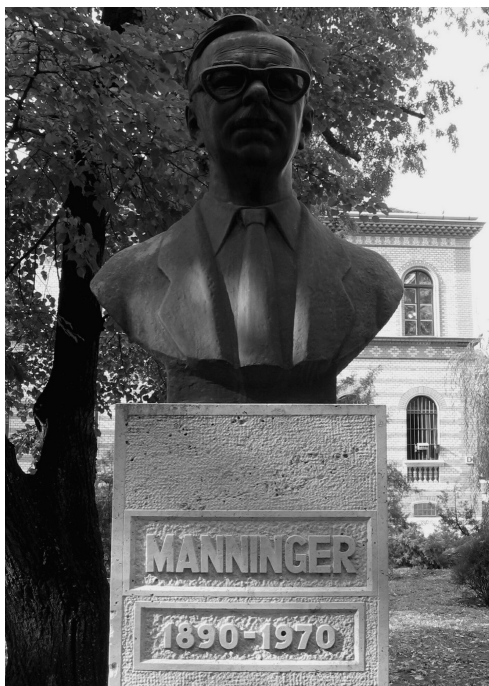
Manninger professzor az oktatómunkáját minden egyéb tevékenysége elé helyezte. Még külföldi útjait is igyekezett az oktatási szünetekre ütemezni. Lenyűgöző előadó, pedagógusegyéniség volt. 35 évfolyamnyi állatorvost tanított járványtanra. De tanítványainak élményt nyújtottak a járványtani összefüggésekre épített törvényszéki állatorvostani előadásai is, amelyekben alkalmat talált logikai érvelőképességének csillogtatására. Mikrobiológiai és immunitástani előadásában sok, később tisztázott törvényszerűséget jövendölt meg. Előadásainak logikai felépítettsége, tiszta nyelvezete, szabatos fogalmazása és nem utolsósorban eleganciája kitörölhetetlen emlékeket hagyott hallgatóiban. Ugyanazt az anyagot éveként mindig más és más taglalásban, élményanyagával megújítva tudta előadni.

A járványtani tanszék éléről 1963. február 1-jén vonult nyugdíjba, és ezt követően bölcs mérséklettel vett részt haláláig a testületi munkákban, és segítette a hozzá fordulókat egy tartalmas életpályán leszűrt tanácsaival.

Államunk elismerte és nagyra becsülte Manninger professzor munkásságát. 1941-ben az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatójaként kormányzói elismerésben részesült. Kétszer tüntették ki a Kossuth-díj I. fokozatával (1950 és 1961), és kétszer kapta meg a Munka Vörös Zászló Érdemrendjét (1954 és 1960), tulajdonosa volt a Magyar Népköztársaság Érdemrendjének (1954) is. 1968-ban ő nyerte el az MTA aranyérmét, és neki ítélték oda első alkalommal a Hutýra Ferenc-émlékérmét (1961).

A nemzetközi tudományos világ számos kitüntetéssel és azáltal fejezte ki nagyrabecsülését, hogy a külföldi akadémiák, egyetemek, tudományos egyesületek egész sora választotta tagjává, adományozott neki különböző megtisztelő címeket. Rendes tagja volt a Csehszlovák Tudományos Akadémiának (1962), tiszteleti tagja az Állatorvosok Világszövetségének (1959), a Csehszlovák Mezőgazdasági Akadémiának (1959), az angol Royal College of Veterinary Surgeons-

MANNINGER REZSŐ MELLSZOBRA
AZ EGYETEM PARKJÁBAN
(KELEMEN KRISTÓF ALKOTÁSA)

nek (1960), a Bolgár Tudományos Akadémiának (1961), a Lengyel Állatorvosok Tudományos Társaságának (1962) és a Görög Állatorvosok Egyesületének (1961). Levelező tagja volt a berlini Német Mezőgazdasági Akadémiának (1955), a Leninről elnevezett moszkvai Össz-szövetségi Mezőgazdasági Akadémiának (1957), a francia Académie Nationale de Médecine-nek (1964), az Académie Veterinaire de France-nak (1958), valamint a Lengyel Tudományos Akadémiának (1967). Honoris causa doktora volt a lipcsei Karl Marx Egyetem Állatorvostudományi Karának (1955), a budapesti Állatorvostudományi Egyetemnek (1962), a thessaloniki Aristoteles Egyetem Állatorvostudományi Karának (1964) és a bécsi Állatorvosi Főiskolának (1968). Honoris causa tanára volt a Madridi Egyetem Állatorvostudományi Karának (1959). A madridi állatorvos világtudományi kongresszus az Állatorvosok Világszövetségének tiszteleti tagjává választotta. A Bolgár Nemzetgyűlés a halála napján ítélte oda neki az egyik legmagasabb kitüntetést, a Cirill és Metód-érdemrend I. fokozatát.

Manninger Rezső professzor kivételes adottságai révén óriási hazai és nemzetközi tekintélyre tett szert. Hatalmas tételes tudása, igényessége, kristálytisza logikája, kritikai és szintetizálóképessége egész tevékenységét áthatotta. Ha kellett, tekintélyének súlyával járt el az adott ügy szolgálatában. A német és a francia

nyelvet anyanyelvi szinten, az angolt kifogástalanul beszélte; olvasott és értett olasz és spanyol nyelven, büszke volt ógörög és latin tudására. Határozott egyénisége, kiváló retorikai készsége, mindig élményt nyújtó előadásai, megfontoltsága, kiváló diplomáciai érzeke növelték tekintélyét. Tudatában volt szava súlyának, és ahhoz mértén élt vele.

80. életévében, 1970-ben halt meg Budapesten.

Mellszobrát 1990-ben avatták az egyetem parkjában.

Irodalom

- Szent-Iványi Tamás: *Manninger Rezső*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990. 173 p.
/A múlt magyar tudósai./
- Manninger professzor nyugalomba vonult. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1963. 18. 3. 137.
- Mészáros János: Manninger Rezső dr. 1890–1970. In *Az Állatorvostudományi Egyetem évkönyve. 1969/1970., 1970/1971. tanév*. Szerk.: Kurdi József. Állatorvostudományi Egyetem, Budapest, 1972. 199–200.
- Mészáros János: Manninger Rezső dr. 1890–1970. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1970. 25. 4. 175–186.
- Mócsy János: Manninger Rezső 1890. július 7.–1970. február 4. *Agrártudományi Közlemények*, 1970. 29. 1. 1–4.
- Karasszon Dénes–Holló Ferenc: Manninger Rezső és az „Állatorvosi Lapok” jelentősége a járványtan történetében. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1978. 33. 8–9. 517–522.
- Buza László: Megemlékezések az Országos Állategészségügyi Intézet néhai igazgatóiról. Manninger Rezső dr. Kossuth-díjas akadémikus, egyetemi tanár, az intézet első igazgatója 1928–1943. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1978. 33. Különszám. 22–24.
- Szent-Iványi Tamás: Emlékezés Manninger Rezső professzorra (1890–1970). *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1980. 35. 8. 507–509.
- Szabó István: Manninger Rezső emléktáblájának megkoszorúzása az Országos Állategészségügyi Intézetben. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1990. 45. 12. 760.